

âyetleri sade bir üslûpla açıklar, ardından diğer âyet ve hadislerle bağlantısını kurardı. Çok sayıda fetva veren Şa'râvî kendisine yöneltilen sorular çerçevesinde kadın konusunda da pek çok görüş belirtmiştir. Onun özellikle kadınların mecbur kalmadıkça aktif olarak çalışma hayatına katılmasını reddeden görüşleri kadın hakları savunucuları tarafından eleştirilmiştir.

Eserleri. Şa'râvî verdiği mülâkatlarda kendisinin hiçbir zaman kitap telif işiyle meşgul olmadığını belirtmiş olmasına rağmen (M. Yâsîn Cezer, s. 211; Muhammed el-Bâz, s. 199 vd.; *el-Meşû'atü'l-'Arabîyye*, XI, 711 vd.) onun adıyla yayımlanan altmışın üzerinde kitap ve risâle mevcuttur. Pek çoğu başta İngilizce olmak üzere çeşitli dillere çevrilen bu eserler genellikle Şa'râvî'nin konuşmalarının yazılı hale getirilmesi veya onunla yapılan mülâkatların, verdiği derslerin derlenmesiyle oluşturulmuştur. Kendisi hayatta iken bu eserlerin neşredilmesine karşı çıkmadığı gibi bir kısmını basılmadan önce gözden geçirmiştir. Vefatından sonra da onun adına kitaplar çıkmaya devam etmektedir. Kitapların çoğu nâşirler tarafından yayıma hazırlanırken konuşma dilinden yazı diline aktarılmış, dipnotlarla desteklenmiş, bazan da hadislerin kaynakları gösterilmiştir. Muhammed el-Bâz bu durumu eleştirir ve Şa'râvî'nin adını taşıyan kitaplarda değişik fikirler ortaya konduğunu söyler (*Muhâkemetü's-Şa'râvî*, s. 200 vd.). **Kur'an ve Sünnet:** *Havâtîrî havle'l-Şur'ânî'l-Kerîm* (I. cilt, haz. Münîr Âmir, baskı yeri yok [Kahire], 1402; haz. Ahmed Ömer Hâşim, I-LVI, Kahire 1991-1993; Şa'râvî'nin 1980'li yılların başından itibaren cuma günleri televizyonda yaptığı Kur'an tefsirine dair konuşmalarından oluşan eserin bazı bölümleri sûreler halinde önceden yayımlanmıştır); *Muntehab min tefsiri'l-Şur'ânî'l-Kerîm* (I-III, Beyrut 1981); *Mu'cizetü'l-Şur'ân* (I-XI, Kahire 1980-1989; eserin bir bölümü M. Sait Şimşek tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir [Konya 1993]); *Muhammed Resûlullâh* (baskı yeri yok [Kahire], ts. [1989]); *İnkârü's-Şefâ'a: Muhâvele cedîde li't-ta'n fi's-sünne ve't-tahaccüm* (der. ve tah. Abdullah Haccâc, Kahire 1999). **Akaid:** *Şübühât ve ebâtîlû husûmi'l-İslâm ve'r-red 'aleyhâ* (Beyrut, Dârü'l-kalem, ts.); *'Akîdetü'l-müslim* (der. ve haz. Abdülkâdir Ahmed Atâ, Kahire, ts.); *el-Şazâ' ve'l-kader* (haz. Ahmed Ferec, Kahire 1975); *el-İsrâ ve'l-Mi'râc* (Kahire 1975); *'İlmü'l-ğayb ve tuğyânü'l-insân* (haz. İmâd Abdüllatif, baskı

yeri yok, 1980); *el-İslâm: 'Akîde ve menhec* (baskı yeri yok [Kahire], 1980); *Keyfe nefhemü'l-İslâm* (Beyrut 1982); *Hâzâ hüve'l-İslâm* (2. bs., Kahire 1985); *el-Edilletü'l-mâddiyye 'alâ vücûdî'llâh* (Beyrut 1990); *Redden 'ale'l-melâhîde ve'l-'almâniyyîn* (haz. Atiyye ed-Desûki Ömer, Muhammed Abdullah Bedr, baskı yeri yok [Kahire], 1995); *Mu'cizâtü'l-enbiyâ' ve'r-rusûl* (Kahire 1993). **Fıkah:** *Ka'dâyâ İslâmiyye* (haz. Mecdî el-Hafnâvî, Kahire 1980); *100 su'âl ve cevâb fi'l-fıkhi'l-İslâmî* (der. ve haz. Abdülkâdir Ahmed Atâ, Kahire, ts.); *Es'ile harice ve ecvibe şariha* (Beyrut 1982); *Lebbeyk Al-lâhümme lebbeyk* (Kahire 1400); *Fıkhu'l-mer'eti'l-müslime* (der. ve haz. Âdil Hüseyin, Kahire 1998); *Ahkâmü'z-zevâc ve't-talâk ve'l-hul'* (Kahire 2000); *el-Fetâvâ: Küllü mâ yehümmü'l-müslim fi hayâtihi ve yevmihi ve ğadihi* (haz. Seyyid el-Cümeylî, I-III, Beyrut 1983); *el-Câmîf li'l-fetâvâ* (haz. Muhammed Hasan Muhammed, Kahire 1992); *Huṭabü'l-cum'a ve'l-'ideyn ve fezâ'ilü'l-cum'a ve ahkâmühâ fi'l-Şur'ân ve's-sünne* (Kahire, ts.). Şa'râvî'nin fetvaları ayrıca Ahmed Zeyn tarafından *Hivâr ma'a's-Şeyh Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî ve ka'dâyâ'l-'aşr: el-Fetâva'l-kübrâ* (Kahire 1987), Mahmûd Fevzi tarafından *eş-Şeyh eş-Şa'râvî ve ka'dâyâ İslâmiyye hâ'ira tebhâş 'an hulûl* (Kahire, ts. [1996]) ve *eş-Şeyh eş-Şa'râvî ve fetâva'l-'aşr* (baskı yeri yok, ts.) adıyla yayımlanmıştır. Şa'râvî'nin diğer eserleri de şunlardır: *el-İslâm beyne'r-re'sümâliyye ve's-şüyû'iyye* (baskı yeri yok [Kahire], Dârü'l-müslim, 1980); *Min feyzi'r-Rahmân fi terbiyeti'l-insân* (I-II, Kahire 1980-1981); *Ehâdis ile's-şebâb* (Riyad, ts.); *'Alâ mâ'ideti'l-fikri'l-İslâmî* (Beyrut 1980); *el-İslâm hadâse ve hağâre* (Beyrut 1980); *el-İslâm ve hareketü'l-hayât* (Kahire, ts. [1980]); *eṭ-Ṭarîk ile'llâh* (Kahire 1980); *Ârâ'ü's-Şeyh eş-Şa'râvî fi harbi'l-Ḥalîc* (Kahire 1991); *el-Hilâfe: Ḥalku'l-kevn, el-hedef ve'l-menhec* (Kahire 1992); *el-Veşâyâ* (Kahire 2001); *Kışasü'l-enbiyâ'* (haz. Minşavî Gânim Câbir, I-V, Kahire, ts. [1996]).

BİBLİYOGRAFYA :

Hava Lazarus-Yafeh, "Muhammad Mutawalli al-Sha'rawi: A Portrait of a Contemporary 'Alim in Egypt", *Islam, Nationalism an Radicalism in Egypt and Sudan* (ed. G. R. Warburg - U. M. Kupferschmidt), New York 1983, s. 281-297; M. Yâsîn Cezer, *eş-Şeyhu'l-İmâm da'iyetü'l-İslâm Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî: 'Âlimü 'aşrih fi 'uyûni mu'âşrih*, Kahire, ts. (Mektebetü't-türâ-

si'l-İslâmî); Ebû'l-Hasan Abdürrâzık, *eş-Şeyhu'l-İmâm Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî fi'l-hüküm ve's-siyâse*, Cize 1990; Mahmûd Fevzi, *eş-Şeyh eş-Şa'râvî beyne'l-İslâm ve's-siyâse*, Kahire 1990; M. Mustafa, *Rihle fi a'mâkı's-Şeyh eş-Şa'râvî beyne'd-dîn ve'd-dünyâ*, Kahire 1991; M. Safvet el-Emin, *eş-Şeyh Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî: Hayâtî min Dekâdüs ile'l-vizâre*, İskenderiye 1992; Senâ es-Said, *eş-Şa'râvî beyne's-siyâse ve'd-dîn*, Kahire 1997; Muhammed el-Bâz, *Muhâkemetü's-Şa'râvî: eş-Şeyh eş-Şa'râvî mâ lehü ve mâ 'aleyh*, Kahire 1997; M. Zâyd, *Müzekkrâtü imâmi'd-du'ât: er-Râvî hüve's-Şa'râvî*, Kahire 1998; İbrâhim Abdülazîz, *Menhecü's-Şeyh eş-Şa'râvî li-İslâhi'l-müctema'*, Kahire 1998; M. Receb el-Beyyûmi, *Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî: Cevle fi fikrihi'l-meşû'î el-faşih*, Kahire 1999; Tuğrul Tezcan, *Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî'nin Hayatı ve Tefsir Anlayışı* (yüksek lisans tezi, 2001), AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; R. Tottoli, "L'Introduzione al-Tafsir dello Sayh al-Sha'rawi", *Annali di Ca' Foscari: Rivista della Facoltà di Lingue e Letterature Straniere dell'Università di Venezia*, XXXII/3, Padova 1993, s. 63-82; Johannes J. G. Jansen, "The Preaching of Şayh aş-Şa'râwî: Its Political Significance", *The Arabist: Budapest Studies in Arabic*, sy. 13-14, Budapest 1995, s. 51-59; "Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî", *Meşû'atü'l-'Âlami'l-fikri'l-İslâmî*, Kahire 1425/2004, s. 1003-1006; M. Hişâm Burhânî, "eş-Şa'râvî (Muhammed Mütevellî)", *el-Meşû'atü'l-'Arabîyye*, Dimaşk 2005, XI, 710-713.

HİLAL GÖRGÜN

ŞÂRİ' (الشارع)

Din ve hukukun menşe anlamında kaynağını, hüküm koyma yetkisinin asıl sahibini belirtmek için kullanılan fıkah usulü terimi (bk. HÂKİM; ŞERİAT).

ŞÂRIKA (الشارقة)

Birleşik Arap Emirlikleri'ni oluşturan yedi federe devletten biri.

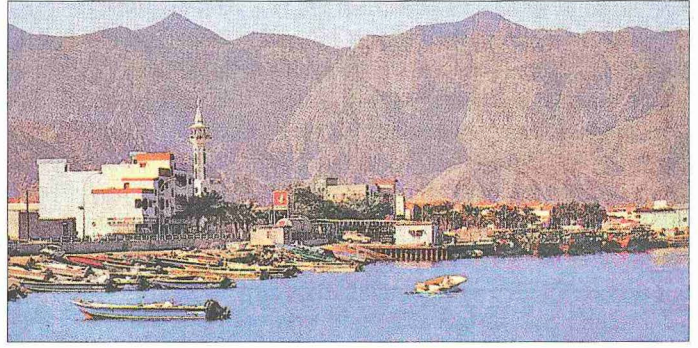
Arap yarımadasının Basra ve Uman körfezleri arasında kuzeye doğru uzanan ve ucu Hürmüz Boğazı'nın güney sahilini teşkil eden üçgen burun üzerindedir. 2590 km²lik bir alana sahiptir. Bölge, İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında 1913'te varılan anlaşmada "Katar'ın güneyindeki bağımsız şeyhlere ait yerler" olarak geçen emirliklerin en güçlü kabilelerinden Kavâsim'in yaşadığı kısımdır. Tarihte Kavâsim kabilesine ait olduğu bilinen Ebû Mûsâ ve Tanb adaları 1991 yılı sonrasında Şârika ile İran arasında ortaklaşa yönetilirken 1992'de İran tarafından ilhak edilmiştir ve bu

ilhak Şârika'nın en büyük siyasî problemlerinin başında gelmektedir. Emirlik topraklarında yer alan Hûr Fekkân ve Kelbâ, doğuda Uman körfezi boyunca uzanan Bâtine sahil şeridinde bulunduğu için Şârika yedi emirlik arasında hem Basra körfezinde hem Uman körfezinde kıyısı olan tek emirliktir. Ebûzabî (Abudabi) ve Dübey'den sonra en zengin üçüncü üye konumundaki Şârika barındırdığı eğitim kurumları ile konfederasyonun ve bölgenin kültür merkezidir. 1971'de Birleşik Arap Emirlikleri'nin kurulmasından sonra 1972 yılından itibaren Şârika Emirliği, İngiltere Exeter Üniversitesi'nde doktora yapan Şeyh Sultan b. Muhammed el-Kâsımî tarafından yönetilmektedir.

XVIII. yüzyılın ortalarına doğru Şârika ve Re'sülhayme'de güçlü bir donanma ve kara ordusu oluşturan Kavâsim kabilesinin reisi Rahmet el-Matarî bölgede kabilesinin nüfuzunun artmasına zemin hazırladı. Aynı dönemde Hürmüz halkının bir kısmı Şârika'ya göç etti. I. Dünya Savaşı'nın başlarında Arabistan'ın bu kesimindeki hâkimiyet Osmanlı Devleti'ndeydi. Ancak Osmanlılar'ın savaştan mağlûp çıkması üzerine İngilizler güç kazandılar. 1932'de burada İngiliz hava kuvvetleri üssünün kurulması ile Şârika ekonomik açıdan gelişme kaydetti; 1952 yılında da bağımsız emirlik olarak tanındı.

1965'te Emîr Hâlid b. Muhammed zamanında Hâlid Limanı ve arkasından Suudi Arabistan'ın ekonomik desteğiyle Şârika-Re'sülhayme otoyolu yapıldı. 1966-1971 yılları arasında ülke yapılaşma ve sosyal modernleşme hamlelerine sahne oldu. 1971'de federasyonun kurulmasından sonra ortak bütçeden pay almaya başla-

Şârika kıyısında körfez görünümü

yan Şârika'da petrol çıkarıldı ve hızlı bir kalkınmayla Ebûzabî ve Dübey'in başarıları takip edildi. 1974'te az miktardaki doğal gaz ve ham petrol ihracatı 1988 yılından bu yana büyük bir gelişme kaydetti, buna bağlı olarak ülke topraklarında günlük ham petrol çıkarılması 40.000 varile yükseltildi. Şârika'da petrol sanayiinden başka çimento sanayii bulunmaktadır.

Şârika'da eğitim seferberliği, 1953'te bölgede ilk modern okulun açılmasıyla başlar. 1977'de Amerika'daki Delaware Eyalet Üniversitesi tarafından kurulan Şârika Amerikan Üniversitesi, yalnız Birleşik Arap Emirlikleri için değil bütün körfez ülkeleri için önem taşıyan bir eğitim kurumudur. Günümüzde 5000 öğrencinin eğitim gördüğü üniversitenin fakülteleri arasında tıp, mühendislik, işletme, mimarlık ve bilim-sanat fakülteleri bulunmakta, üniversite bünyesinde ayrıca California Üniversitesi'nin kurduğu bir deprem gözleme merkeziyle bir rasathâne faaliyet göstermektedir. 1997'de ülkenin ilk yerli üniversitesi olarak kurulan Şârika Üniversitesi son iki fakültesiyle eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir.

2008 yılı başlarına ait tahminlere göre 890.000 olan Şârika Emirliği nüfusunun yarısından fazlasını göçmen işçi ve görevliler meydana getirmektedir. Bu nüfusun çok büyük bir kısmı Şârika şehrinde oturur (801.000). Basra körfezi kıyısında yer alan ve Şerce adıyla da tanınan şehir çok düzenli bir plana ve modern bir görünüme sahiptir. Şârika Emirliği bir parklar diyarıdır. Bir kısmı Hûr Fekkân, bir kısmı Kelbâ'da bulunan bu parklar otuz kadardır ve Şârika'ya çok sayıda turist çeker.

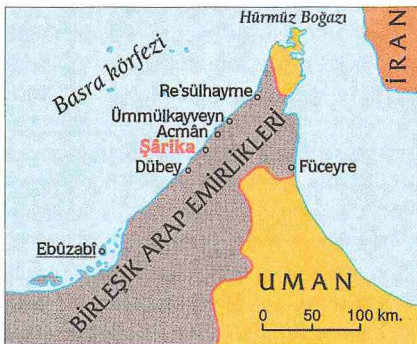
BİBLİYOGRAFYA :

BA, Muhammed, İ. MSM, nr. 40/1095; BA, İrade-Hususi, Dosya 47, nr. 1313/2-11; Anglo-Ottoman Convention, E. Grey ve İ. Hakkı Paşa, Tarih 1913; BA, Muahede, 366 (Tarih 23 Kânunusâni 1329); Osman b. Bişr en-Necdi, 'Unvânü'l-mecd fi târihi Necd, Mekke 1930, s. 129; Delilü'l-Hâlic (Târih), II, 1079-1086, 1109-1117, 1143-1156; India Office Record, R/15/1/14/6, Arab Coast, Isa to political reisedent 16 January 1927 (Abdullah Morsy'dan naklen); B. Thomas, *Alarms and Excursions in Arabia*, Indianapolis 1931, s. 178-181; D. F. Hawley, *The Trucial States*, London 1970, s. 224; Muhammed Morsy Abdullah, *The United Arab Emirates: A Modern History*, London 1978, s. 139-152, 300-315; Ahmed Mustafa Ebû Hâkime, *Târîhu'l-Küveyti'l-hadis*, Küveyt 1984, s. 148-149; eş-Şârika [baskı yeri ve tarihi yok] (Metâbiu'l-beyânî't-ticâriyye); G. S. Colin, "Şerce", *İA*, XI, 426-427; G. Rentz, "al-Kawâsim", *EL²* (İng.), IV, 777-778; G. Nonneman, "al-Şârika", a.e., IX, 349; J. B. Kelly, "al-İmârât al-'Arabiyya al-Muttahida", *EL² Suppl.* (İng.), s. 416-419.

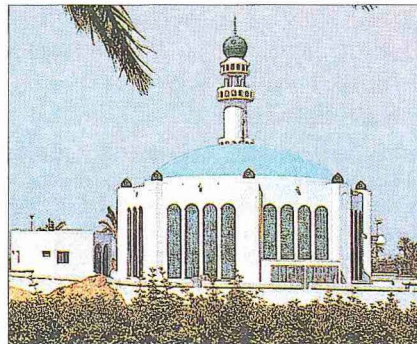

MUSTAFA L. BİLGE

Şârika

Şârika Havaalanı'nda modern bir cami

ŞARK MESELESİ

Osmanlı Devleti'nin tasfiyesi ve topraklarının paylaşımı kavgası.

Avrupa tarihi içinde önemli bir yer tutan ve "Türkler'in Avrupa'dan atılması" şeklinde tanımlanabilen Şark meselesi yabancı dillerde yerleşmiş bir terim olarak (Die Orientalische Frage, Vostoènyj vopros, La question d'orient, The Eastern Question) geniş çağrışımlar oluşturur. Ancak bunun,